

**ПРАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

**ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ «ДЕМОС»
при НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ М. І. ДОЛІШНЬОГО»**

**ЛЬВІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ТРАНСФОРМАЦІЙ

*Матеріали доповідей Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Львів, 06 червня 2019 р.)*

Львів
2019

Теорія і практика управління в умовах суспільних викликів і трансформацій : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (06 червня 2019 р.). Львів : Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019. 162 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (протокол № 01/19/20 від 30 серпня 2019 р.)

У збірнику представлені матеріали доповідей конференції, присвяченій проблемам теорії і практики управління в умовах суспільних трансформацій в Україні та світі. Досліджуються психологічний, соціокультурний, економічний контексти суспільних трансформацій у глобальному, національному та особистісному вимірах. Особлива увага зосереджена на проблемах соціалізації особистості та міграції як чинниках суспільних трансформацій та формування нового глобального світу.

Редакційна колегія:

<i>Лелик Л.І.</i>	директор Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
<i>Садова У.Я.</i>	професор кафедри теоретичної та прикладної економіки НУ «Львівська політехніка», керівник Науково-дослідного центру «Демос» НУ «Львівська політехніка»
<i>Данилюк Л.Г.</i>	завідувач кафедри менеджменту організацій, ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
<i>Гринькевич В.М.</i>	доцент кафедри менеджменту організацій, ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
<i>Мединська Т.В.</i>	доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування, Львівський торговельно-економічний університет
<i>Дмишко О.С.</i>	завідувач кафедри психології, ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
<i>Магас Н.В.</i>	завідувач кафедри економіки та підприємництва, ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
<i>Яворська В.Г.</i>	завідувач кафедри права, ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Комп'ютерний макет	фахівець кафедри менеджменту організацій Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» Попович Т.О.
--------------------	--

- © Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019
- © ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2019
- © Центр досліджень соціально-демографічного розвитку та управління «Демос», 2019
- © Львівський торговельно-економічний університет, 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУСПІЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ І ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ. УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ПРОЦЕСАМИ В СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ.	6
Гринькевич О.С., Лелик Л.І., Гринькевич В.М. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І СТАТИСТИКИ	7
Дмишко О.С., Шайнога О.В. ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ ІЗ СИНДРОМОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ	11
Зошій І.В., Бобанич А.А. ДОСЛІДЖЕННЯ АГРЕСИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	18
Зошій І.В., Гасій Г.М. ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ	21
Зошій І.В., Кузьмич Н.М. РОЛЬ ПСИХОЛОГА ЩОДО СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ	25
Зошій І.В., Собчук Ю.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА З ОПТИМІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КОЛЕКТИВУ	28
Компанович М.С., Голоскокова А.Д. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РІЗНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ОДИНОКОСТІ	32
Ляхович І.М., Соколова О.С. ГЕНЕЗИС НЕВРОТИЧНИХ РОЗЛАДІВ	36
Петринич О.Г., Мартинюк О.В. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЛАНУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТРЕНІНГУ	40
Юськів Б.М., Пляшко О.С. КУЛЬТУРНО-КРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ: СУСПІЛЬНИЙ КОНЦЕПТ	44
СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ СИСТЕМАМИ НА МІКРО-, МЕЗО- І МАКРОРІВНЯХ. БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ ТА РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ТРАНСФОРМАЦІЙ	49
Васильців Т.Г., Зайченко В.В. АСПЕКТИ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ	50
Вдовин М.Л., Панченко К.А. АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ РЕГІОНУ	53
Вихопень В.В., Мединська Т.В. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	56
Вільчинська О.М. ФІНАНСОВА АНАЛІТИКА В РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТІ: ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ	58
Іванюк У.В. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ СУЧАСНОГО	62

КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Іванюк У.В., Машталяр Ж.М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	65
Квак С.А. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС	67
Лещух І.В. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ВЕЛИКИХ МІСТ УКРАЇНИ	70
Магас Н.В., Беніс С.В. АНАЛІЗ І ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	74
Магас Н.В., Гребінь Л.М. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	76
Магас Н.В., Попівняк М.В. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПОЗИЧАЛЬНИКА	79
Мединська Т.В., Лозинська О.І. МЕХАНІЗМИ ВИКОРИСТАННЯ ОФШОРНИХ ТА ОНШОРНИХ ЗОН З МЕТОЮ ПОДАТКОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ	82
Оліховська М.В., Петрик О.І., Романенко В.О. МЕНЕДЖМЕНТ АГРАРНОГО ТУРИЗМУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АГРОТУРИСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	85
Парфенюк Є.І. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	88
Пелех О.Б. АНАЛІЗ СЕКТОРАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	91
Пилип'як Р.М., Сітко М.Т., Мединська Т.В. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ВИНИКНЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ	95
Савка Ю., Савка Л., Чабанюк О.М. ХАРАКТЕРИСТИКА, СТРУКТУРА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ ГОТЕЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ	98
Чабанюк О.М., Кузьмінська К.І. ЛЦЕНЗУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ	100
Чабанюк О.М., Полянська О.А. ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОБУДОВА ГОТЕЛЮ ТА ЇЇ ПРИНЦИПИ	102
Чорний О.М., Мединська Т.В. ПОДАТКОВИЙ БОРГ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	104
Чуй І.Р., Пилип'як Р.М., Гаврилюк О.О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА СТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	107
Школа В.О., Чуй І.Р. СУЧАСНІ ПОДАТКОВІ СИСТЕМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	110
Штець Т.Ф. ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	113
Яворська В.Г. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ	116

СЕКЦІЯ 3. МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ І СВІТІ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ. СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА, АНАЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ТРАНСФОРМАЦІЙ	118
Бараняк І.Є. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІГРАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ДЕМОГРАФІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	119
Бачинська М.В. ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	122
Біль М.М., Гринчишин І.М. ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ СПРОМОЖНОСТІ	124
Гринькевич О.С., Кубішин Т.З., Данилюк Л.Г. КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ: ПРИКЛАДИ УСПІШНОЇ ПРАКТИКИ У ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	128
Levytska O.O., Bidak V.Ya., Kolosinska M.I. INDICATORS OF MIGRATION ACTIVITY OF THE POPULATION: MONITORING AND GOVERNANCE	133
Марець О.Р. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОВИ ПРОГРАМУВАННЯ R У ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ТА АНАЛІТИЦІ ДАНИХ	136
Мульська О.П. НАЦІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ ТА МІГРАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ: УМОВИ БАЛАНСУВАННЯ	141
Риндзак О.Т. ДЕМОГРАФІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ МІГРАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	145
Садова У.Я. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ	148
Степура А.Л. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	152
Степура Т.М. ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ КЛАСИФІКАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ	154
Теслюк Р.Т. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНУ	158

повинно володіти певним набором конкурентних переваг. До типових конкурентних переваг належать структурні, ресурсні, технічні, управлінські, ринкові, економічні.

У теорії конкурентних переваг М. Портера розглядаються два основних джерела переваг: маркетинг і витрати. Переваги в маркетингу – це конкурентна перевага в товарах і послугах, які більшою мірою задовольняють споживача, ніж товари конкурента. Перевага у витратах – це конкурентна перевага, що виникає завдяки меншим виробничим та маркетинговим витратам, ніж витрати конкурентів, що дозволяє компанії знизити ціни або використовувати економію на рекламу і розподіл.

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства – це можливість ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку. Підтримка на високому рівні конкурентоспроможності забезпечується всіма компонентами наявними у підприємства. Виробництво і ефективна реалізація конкурентоспроможних товарів і послуг – узагальнюючий показник життєстійкості підприємства, його вміння ефективно використовувати свій виробничий, науково-технічний, трудовий та фінансовий потенціал. Так, наприклад, в якості індикаторів конкурентоспроможності підприємства Т. Данько пропонує використовувати розмір відносної частки ринку, величину витрат, відмітні властивості його товарів, ступінь освоєння передових технологій, методи продажів, популярність фірми, її імідж.

Отже, стійке підвищення конкурентоспроможності підприємства може бути забезпечене тільки за умови довгострокового, безперервного і поступального вдосконалення усіх факторів конкурентоспроможності.

Література

1. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
2. Іванов Ю. Б., Орлова П. А., Іванова О. Ю. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2008. 352 с.
3. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / Клименко С. М. та ін. Київ : КНЕУ, 2006. 527 с.
4. Лифиц Й. М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг. Москва : Юрайт, 2001. 224 с.
5. Петренко М. І., Драбовський А. Г., Петренко В. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Вінниця : Консоль, 2010. 510 с.
6. Портер М. Конкуренция. Москва : ИД «Вильямс», 2005. 608 с.
7. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учебник. 2-е изд. Москва : Изд-во ЭКСМО, 2005. 544 с.
8. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика : учеб.-прак. пособ. Москва : Тандем ; ГНОМ-ПРЕСС, 1999. 416 с.

О.Б. Пелех,

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Рівненського державного гуманітарного університету*

АНАЛІЗ СЕКТОРАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У структурних дослідженнях особлива роль відводиться секторальному аналізу економіки. На думку А. Карпінського, структурні зміни часто є «переходом» економік

до більш розвинених секторів, які завдяки високому рівню продуктивності прискорюють свій розвиток, тим самим сприяючи зміні існуючих економічних структур [6]. Йдеться про зміни, що відбуваються в трьох системах агрегованого поділу економіки, які відповідно називаються: сектор I (сільське господарство), сектор II (промисловість) і сектор III (послуги).

Ідея трьох секторів економіки з'явилася у першій половині XIX ст. Вважають, що цю ідею запропонував представник німецької школи політекономії Ф. Ліст (D. F. List). Науковці, які в 1930-1950 рр. перетворили цю ідею в цілісну теорію та поступово поглибили її, – це А. Фішер (A. Fisher) [3], К. Кларк (C. Clark) [1], Ж. Фурастьє (J. Fourastié) [4].

С. Шукальський так формулює основні тези цієї концепції:

«По-перше, для кожної економіки характерною є трисекторна структура, яка включає сектори: первинний (сільське господарство, рибальство, лісове господарство), вторинний (промисловість, будівництво) і третинний (послуги).

По-друге, у процесі економічного розвитку трисекторна структура зазнає трансформації. На поточному етапі у виробництві та в зайнятості домінує один із секторів. Процес економічного розвитку відбувається у формі послідовних етапів. На першому етапі, який називають «первинною цивілізацією», домінує сектор I (сільськогосподарський), на другому етапі (так званий «перехідний період»), переважає промислове виробництво (сектор II), третій етап – це «третинна цивілізація», яка характеризується переважанням послуг (сектор III).

По-третє, з розвитком стадій відбуваються зрушення в структурі ресурсів праці і капіталу спочатку від сектора I до сектора II, а відтак з сектора II до сектора III, що пов'язано зі змінами попиту і з технічним прогресом» [9].

Отже, в основі теорії лежить теза про те, що роль кожного сектора зумовлена процесом і рівнем розвитку економіки. Структуральні зміни відбуваються внаслідок того, що економічне зростання зумовлює зміну виробничих чинників у рамках трьох секторів.

Теорія трьох секторів була надзвичайно популярною на початку 1980 рр. і в 1990 рр. та відіграла значну роль у процесах трансформації економік багатьох країн. Подальші підходи до розгляду теорії секторального розвитку фактично звелися до дезагрегації секторів і більш докладного аналізу особливостей кожного сектора. Найчастіше дослідники розділяють третинний сектор на два, на три, а то й більше секторів.

Досвід багатьох країн підтвердив правдивість теорії секторальної структури економіки. Загалом розвиток світової економіки «супроводжується послідовними змінами, що виражаються в збільшенні і зменшенні частки окремих секторів економіки» [12]. Наприклад, за даними Євростату [5] частки сектора I (сільське господарство), сектора II (промисловість і будівництво) і сектора III (послуг) у ВДВ для ЄС-28 дорівнювали відповідно: у 1996 р. – 2,6 %, 28,9 % і 68,5 %; у 2017 р. відповідно складають 1,7 %, 25 % і 73,3 %. Для порівняння станом на 2017 р. це співвідношення було: для США – 1 % : 19,5 % : 79,5 %, для Японії – 1,2 % : 29,3 % : 69,5 % (за даними Центрального Європейського банку [8]).

З досвіду кількох поколінь дослідників, визначити рівень економічного розвитку можна вивчивши секторальну структуру економіки на основі показників:

– частка кожного сектора в економіці; – внесок кожного сектора у формуванні ВВП (ВДВ); – частка кожного сектора в загальній зайнятості в економіці.

На відміну від перелічених праць ми зупинилися винятково на аналізі динаміки секторальної структури ВДВ України на тлі аналогічних секторальних змін ВДВ Польщі. Для аналізу секторальної структури національної економіки нами використано структуру секторів, які застосовуються в ЄС [2], і використано класифікатор видів економічної діяльності КВЕД 2010.

У секторальній структурі української економіки, як і в інших європейських країнах, виразно виділяються три сектори. Сектор I (первинний сектор) охоплює аграрну галузь (секція А згідно з КВЕД 2010: сільське, лісове та рибне господарство). Сектор II (вторинний сектор) – це індустріальні види економічної діяльності (секції В-Г: добувна промисловість і розроблення кар’єрів; переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання, каналізація, поводження з відходами; будівництво). Сервісні види діяльності належать до сектора III (третинний сектор). Його утворюють секції G-S: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, пошта та кур’єрська діяльність; тимчасове розміщування й організація харчування; інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; державне управління й оборона, обов’язкове соціальне страхування; освіта; охорона здоров’я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг).

На підставі статистичних даних розраховано і представлено в табл. 1 динаміку змін секторальної структури ВДВ України та Польщі.

У вартісному вимірі ВДВ трьох секторів економіки безперервно зростала протягом досліджуваного періоду, за винятком окремих років. Спад мав місце лише в окремі роки: у секторі I – у 2002 р., у секторі II – у 2009 р. і 2013 р., у секторі III – у 2014 р. Найбільшими темпами зростала вартість надання послуг (сектор III), дещо нижчі темпи зростання спостерігаємо в промисловості та будівництві (сектор II). Як бачимо, кризові явища 2008-2009 рр. істотно позначилися на секторі II, а політична криза 2013-2014 рр. – на секторах II і III. Водночас сільське господарство (сектор I) практично не відчуло негативного впливу цих криз.

Таблиця 1

Секторальна структура ВДВ України та Польщі, 2001-2016 рр.

Рік	Обсяги ВДВ, в основних цінах			Структура ВДВ (сектор I : сектор II : сектор III)
	сектор I: сільське господарство	сектор II: промисловість і будівництво	сектор III: послуги	
Україна (млрд. грн)				
2001	29514	63158	94803	16 : 34 : 50
2002	29509	70746	109267	14 : 34 : 52
2003	29121	84390	136717	12 : 34 : 54
2004	37317	105017	183143	11 : 32 : 57
2005	40589	138049	225836	10 : 34 : 56
2006	40902	172576	281510	8 : 35 : 57
2007	47192	230278	387699	7 : 35 : 58
2008	64754	278256	523929	7 : 32 : 61
2009	65397	234486	530295	8 : 28 : 64
2010	82948	287422	621805	8 : 29 : 63
2011	109961	335124	721815	9 : 29 : 62
2012	113245	354065	794847	9 : 28 : 63
2013	132354	341536	862474	10 : 26 : 64
2014	161145	362118	859456	12 : 26 : 62
2015	239806	432070	1017511	14 : 26 : 60
2016	279701	552889	1190638	14 : 27 : 59

Польща (млрд. зл.)				
2001	25122	214309	452581	4 : 31 : 65
2002	21839	216631	475191	3 : 30 : 67
2003	21836	232841	489199	3 : 31 : 66
2004	30479	270306	522894	4 : 33 : 63
2005	28703	285507	554341	3 : 33 : 64
2006	28558	310549	596674	3 : 33 : 64
2007	35705	344059	655072	3 : 33 : 64
2008	32614	374348	713693	3 : 33 : 64
2009	34101	408995	773755	3 : 34 : 63
2010	37085	421694	810667	3 : 33 : 64
2011	44371	467421	862882	3 : 34 : 63
2012	43413	484646	913018	3 : 34 : 63
2013	47618	474236	946403	3 : 32 : 65
2014	44939	506328	972310	3 : 33 : 64
2015	39630	544655	1010705	2 : 34 : 64
2016	44308	550321	1047142	3 : 34 : 63

Джерело: власні розрахунки на підставі даних Держкомстату України ([10], [11]) і Головного статистичного офісу Польщі [7].

Однак, якщо дослідити динаміку структури ВДВ, то до початку економічної кризи 2008-2009 рр. траєкторія структурних змін загалом відповідала постіндустріальному розвитку економіки: частка сектора I спадала, натомість частка сектора III стрімко зростала. Рік 2010 став переломним, оскільки починаючи від цього часу тенденції змінилися: частка сектора I почала зростати, сектора II – спадати, а щорічне зростання частки сектора III спочатку призупинилося, а потім перейшло в падіння. Це йде в розріз до траєкторії постіндустріального розвитку.

Для порівняння в табл. 1 наведено динаміку змін секторальної структури Польщі. Як бачимо, за вартісними показниками обсяги ВДВ у секторах III і II увесь час зростають, на їхньому тлі обсяги ВДВ сектора I практично виглядають незмінними. Щодо структури ВДВ, то до 2004 р. (часу вступу в ЄС) мали місце деякі коливання у структурі, однак після 2004 р. ситуація більш-менш стабілізувалася, а співвідношення між секторами [3 : 33 : 64] стало своєрідною структурною «константою» сучасної для Польщі. Загалом, можна стверджувати, що структурні зміни ВДВ Польщі протягом усього досліджуваного періоду відбувалися в руслі постіндустріального розвитку.

Якщо зіставити секторальну структуру Польщі та України із структурою ВДВ ЄС-28, яка в 2016 р. визначалася співвідношенням [1,7 : 25,3 : 73], то у 2016 р. Польща зі своїм [3 : 34 : 63] була значно ближчою до цього еталону, ніж Україна – [14 : 27 : 59].

Література

1. Clark C. The conditions of economic progress. London : MacMillan and Co, 1940. 504 p.
2. European Union GDP – composition by sector / IndexMundi. URL: https://www.indexmundi.com/european_union/gdp_composition_by_sector.html
3. Fisher A. Production, primary, secondary and tertiary. *The Economic Record*. 1939. Vol. 15. Issue 1. P. 24-38.
4. Fourastié J. Le Grand Espoir du XXe siècle. Progrès technique, progrès économique, progrès social. Paris : Presses Universitaires de France, 1949. 224 p.

5. Gross value added and income by A*10 industry breakdowns[nama_10_a10] / Eurostat – Data Explorer. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a10&lang=en
6. Karpiński A. Przemiany strukturalne w procesie transformacji Polski 1989-2003-2025. Warszawa : Oficyna Wydawnicza SGH, 2008. 23 s.
7. Rachunki narodowe. Roczne: 2000-2016 / Polska. Bank Danych Makroekonomicznych. URL: <https://bdm.stat.gov.pl>
8. Structure of the euro area economy / European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/eaec/html/index.en.html>
9. Szukalski S. M. Zmiany sektorowej struktury gospodarki polskiej w latach 1992-2002 na tle gospodarek Wspólnoty Europejskiej. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Społecznej w Ostrołęce*. 2004. Nr 1. S. 51.
10. Зведені національні рахунки. Рахунок товарів і послуг: 2000-2012 / Держкомстат України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/znr/znr_u_12.htm
11. Зведені національні рахунки. Рахунок товарів і послуг: 2012-2016 / Держкомстат України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/znr/znr_u.htm
12. Ходжаян А. Поняття структури і структурних трансформацій у системі економічних процесів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. №4 (12). С. 48.

Р.М. Пилип'як,
студент Львівського торговельно-економічного університету

М.Т. Сітко,
студент Львівського торговельно-економічного університету

Т.В. Мединська,
*к.е.н., доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування
Львівського торговельно-економічного університету*

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ВИНИКНЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Система оподаткування з'явилася з виникненням найпростішої державної моделі. Багато грошей витекло з державних скарбниць, доки способи й види справляння податків не вдосконалилися настільки, що зробили їх одним з основних джерел доходу держави.

Витоки оподаткування дехто вбачає в стародавніх поганських жертвопринесеннях, що практикувалися як майже добровільна данина вищим силам ще до того, як було сформовано християнську 10-відсоткову ставку: «І всяка десятина на землі з насіння, землі і з плодів дерева належить Господові: це святиня Господня [1].

Першими джерелами податків були оподатковувані базові цінності: земля, худоба, раби. І самі податки були «прямими», справлялися безпосередньо з громадян, що одержують прибуток від майна. Ще одне первісне джерело податкових надходжень – податок з переможених – можна віднести вже до «державного підприємництва», якщо розглядати завоювання як проект зі своїми витратами (військо) і доходом (одноразовий податок на завойовані землі та постійна данина з переможених).